

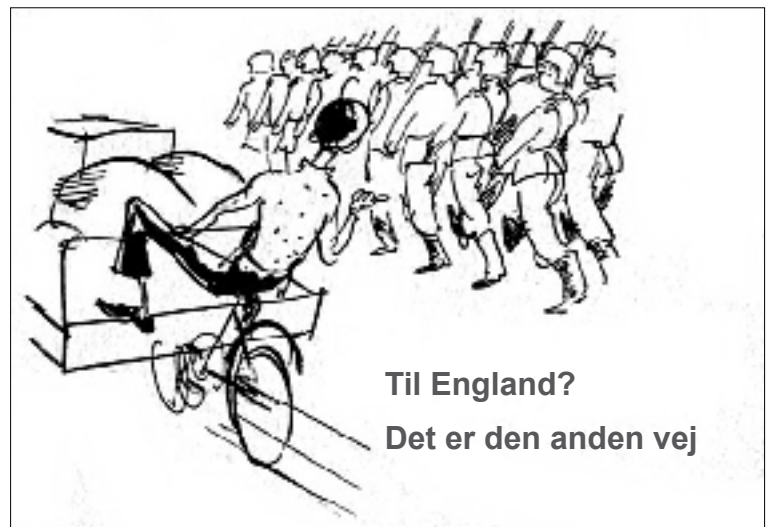
Danskeres modstandskamp Den kolde skulder

Følelser

Mine holdninger til blot at tænke på at yde modstand mod denne på alle måder imponerende og overvældende krigsmagt oversteg helt og aldeles min forestillingsverden; for mig ville det svare til at bede en myre tisse en elefant i øjet.

På turene rundt i København mødte man hele kompagnier marcherende; frontsoldater for fuld udblæsning, de sang så det gjaldede mellem husmurene:

Denn wir fahren gegen England und so weiter.

Til England?
Det er den anden vej

Militærparader – med strækmarch – tanks – kanoner kan virke imponerende og skal vel imponere borgeren og eventuelle fjender.

Jeg har imidlertid altid forestillet mig rygende ruiner – menneskekroppe splittet for alle vinde og de lemlæstedes klagen, når og hvis djævelskabet kommer i brug.

På byens pladser spillede store militærorkestre; det var og det lød imponerende; Tivoligarden og Livgarden var vand ved siden af disse germanere. De tyske sejre over alt øgede håbløsheden, man håbede på, at englænderne ville sejre til sidst, men det var et yderst spinkelt håb. Mit og mine landsmænds mindreværd, vor rådvildhed voksede.

Men lysten til at give nazisterne nogen på frakken manglede ikke hos mig.

Spørgsmålet var, hvordan?

Arbejdsløshed

Allerede i 1940 var arbejdsløsheden alarmerende høj for i vinteren 1941 at kulminere med, at en tredjedel af de organiserede arbejdere var sendt på gaden. Katastrofen fra 1930. ernes massearbejdsløshed var ikke glemt. Meningerne var mange, de reaktionære – de velbjærgede gentog som i 30. erne: Understøttelsen er for høj, ingen gider arbejde, når de kan blive betalt for at drive den af? Dette udsagn er gentaget til hudløshed sidst i året 2009 i forbindelse med flygtninge og indvandrerdebatten.

I farten glemte man, at understøttelsen den gang kun var en tredjedel af en dagløn. For meget til at folk døde af sult, men for lidt til et anstændigt liv.

Landbrugsproduktionen var faldet drastisk.

Æg faldt med 66 % – Okse og kalvekød med 33 % – Smør med næsten 50 % og industrien havde et produktionstab på ca. 20 %. Bekymringerne blev ikke mindre, da arbejds- og socialminister Johannes Kjærboel udtalte:

«Jeg er blevet gjort opmærksom på, at man i Tyskland med interesse følger udviklingen af arbejdsforholdene i Danmark.»

Dette dokument er fra 1943.

Sådanne opgørelser kom regelmæssigt i alle besættelsesårene.

Afskrift: Uddrag: Oversat:

Abteilung Wehrwirtschaft

im Rü Stab Dänemark Kopenhagen den 21.9.43

GR.Ia Az. 66d 1 Nr. 2680/43g Geheim!

5) Arbejdsindsats

Antallet af arbejdsløse var i slutningen af august 19.605, fordelt på 12.497 mænd og 7.108 kvinder. En stigning på 2.225.

Det samlede antal danske arbejdere indsat i Norge er 10.543, forøget i august med 146.

Ved nybygninger indenfor Luftwaffe er 5.291, for fæstningspionerer stab 31 og O.T. (Organisation Todt ÅS) 8.740 og ved Struer 4.598 arbejdere og 222 funktionærer indsat, der er således indsat 18.851 arbejdere med fæstningsbyggeri i Jylland.

Til Tyskland blev 1.314 arbejdere overført i august.

Afskrift: Uddrag: Oversat:

Geheim Kopenhagen, den 23.12.1943

5) Arbejdsindsats

Antallet af arbejdsløse var den 26.11.43 35.117, fordelt på 32.557 mænd og 2.560 kvinder. En stigning på fra forrige måned på 6.218.

For fæstningsbyggeri er i Jylland indsat: For OT fæstningspionerstab 28 tyske og 74 danske firmaer med i alt 10.383 arbejdere.

For særligt byggeri for Luftwaffe i Struer 9 tyske og 27 danske firmaer med 4.256 arbejder i alt 14.639.

For Neubauamt) (ÅS) 7.135 danske arbejdere.

afskrift slut.

Dokumentet er et dementi af autoriserede historikers påstande om, at Danmark ved samarbejdspolitikken bevarede sin suverænitet og forhindrede tysk indblanding i rigets indre anliggender.

To love om arbejdsfordeling og beskæftigelse

Begge love blev hurtigt vedtaget;

Pris henholdsvis tyve og 277 millioner kroner.

Disse enormt store beløb blev fremskaffet ved salg af statsobligationer. Mod al forventning gik disse som varmt brød.

Arbejdsfordeling

blev administreret forskelligt. Nogle steder fik arbejdere fri en dag om ugen med betydeligt nedsat løn; betingelse: de skulle dygtiggøre sig; andre steder måtte man deltage i gymnastik. Men den ugentlige «fridag» betød beskæftigelse til omkring 30 til 35.000 arbejdere.

Lov om beskæftigelse rummede ungdomsarbejdslejre og tilskud til kommuners beskæftigelsesforanstaltninger. Landsforeningen til arbejdsløshedens bekæmpelse LAB, som fik betydning helt frem til vor tid – med filosofien om genbrug.

Ung i arbejde – arbejdslejre

Den første lejr blev oprettet i 1938 og man sluttede med 26 lejre, som ikke var nok til at rumme de mange unge arbejdsløse. Lejrene blev idyllisk beskrevet – opholdet skete på frivillighedens basis – men i farten glemte man at fortælle om pisker, nemlig at hvis man ikke mødte op, blev enhver form for sociale ydelser taget fra den formastelige.

Aktiviteterne havde lighedspunkter med, hvad vi havde set i tyske propagandafilm. Hårdt fysisk arbejde – med trillebør – hakke – skovl og spade og dertil gymnastik med et militært anstrøg, der kunne få tankerne hen på eksercits.

Uden al tvivl var lejrenes kæft – trit og retning inspireret af de nazistiske arbejdslejre. Aviserne belyste skyggesiden af idyllen ved at beskrive de mange flugtforsøg fra lejrene.

Nazismen smittede også i skolen;

I skolen var tidens ideologier trængt frem, nazismen havde langt større indflydelse end nogen kan forestille sig. I gymnastik hoppede vi rundt i en uopvarmet sal med nøgen overkrop og bare fødder. Devisen var, at vi skulle hærdes. Modstå kulden og du vil forblive sund og rask, du kan ikke blive forkølet.

Niels Bukh blev beskyldt for at være en nazistisk gymnastiklærer, hans metoder og teorier, som smittede i det ganske kongerige, måtte vi udføre til punkt og prikke. Men værst var det, at små uselvstændige pudseklude til lærere var blevet smittet af den nazipropaganda, der drev over landet. Den nazistiske krigsmaskines nedtromling af demokratierne betød at flere af dem blev forvandlet til krigsgale, militærliedelige, og kommanderende uhyrer. Når det ringede ind stod klasse efter klasse på snorlige rækker i skolegården, vel omkring 800 drenge; "korporalen" for rundt og rettede ind, og når han syntes, vi stod pænt nok, blev der skreget:

«ALLE RET»

Hvis ikke vore træsko blev knaldet sammen i et eneste brag, var det om og om igen. Nu skal man jo lige huske, at barometeret svingede omkring 15 – 20 graders frost og vi stod i vort tynde tøj.

En dag blev det for meget for min sidekammerat, han skriger af fuld hals: «Hold kæft. Tror du, det er en militærskole?»

Læreren, gårdvagten mistede fuldstændigt besindelsen. Synderen skulle melde sig. Hvem Fanden ville gå op foran en voksen mand, der hvæsedede og spyttede som en gal?

«Hvis ikke han melder sig, så skal jeg nok finde ham, og så Guds Nåde trøste ham den arme djævel, for straffen vil blive hård.

Men ingen meldte sig.

«Hvis ikke han melder sig, er det, fordi han er fej, så er han en tøsedreng»: skreg læreren for at appellere til vor stolthed, til vort billede af et drenge og mandsideal.

Min sidemand rykkede mig i ærmet og spurgte hviskende:

«Skal jeg melde mig?» «Nej, for Fanden.»

Klasserne blev kommanderet ind i varmen, men de tre klasser, som læreren formodede, tilråbet var kommet fra, blev holdt tilbage. Vi frøs, læreren frøs. Igen talte han til vore ædlere følelser.

Umærkeligt, uden at der blev sagt et ord mellem os knægte, voksede et had frem mod tyrannen, alle var indstillet på at tage øretæverne i den rækkefølge, de måtte komme.

En lille knægt dukkede op.

«Hr. lærer, jeg tror godt jeg ved, hvem det er.»

Selv om han ikke var helt sikker, pegede han Finn ud. Klasserne fik lov til at gå op på nær de drenge, der stod omkring „synderen“. Læreren kastede sig over Finn, hev ham i kindflæsket, under hagen, i håret og gav ham nogle ordentlige nødder med knyttet hånd.

Finn nægtede alt.

Turen kom til os andre, men kulden havde efterhånden gjort sit indtog, også læreren frøs. Under eskorte blev vi ført op i klassen. Vi fik ikke mulighed for at lave aftaler – forklaringer. I klasseværelset fortsatte han helt ubehersket; den lærer, vi normalt skulle have, så bekymret til, men blev bedt om at tage gårdvagtens time.

Der blev brugt alle kneb, selv de mest beskidte, der blev slået, knebet, hevet, men der kom ingen tilståelser. Da det blev min tur, startede jeg med at vræle, hyle og når han hev mig op i håret, kunne jeg som en ledeløs dukke dingle rundt og tørre snot og spyt af i hans frakke, samtidig med, at jeg godt og grundigt jokkede ham over tærne. Det lykkedes også at få pudset træskoene i hans bukseben.

«Du må da have hørt noget?» «Det har jeg også.»

«Hvad har du hørt?»

«Jo, jeg havde da hørt, at hr. læreren havde råbt: **Alle ret.**»

Ud af øjenkrogene kunne jeg se kammeraterne nyde optrinet, de var udmærket klar over, at der blev spillet for galleriet, forestillingen var til ære for dem. Han skiftede taktik.

Når ingen i klassen vil melde sig og udpege synderen, måtte vi vide, at vi blev medskyldige og dermed hjemfaldne til straf. Vi havde vær så god at møde i det og det klasseværelse efter skoletid, og gav det ikke resultat, skulle vi fortsætte lige til synderen meldte sig.

For hans skyld kunne vi sidde efter hver dag lige til sommerferien. Gårdvagten gik, den anden lærer vendte tilbage.

Han kunne ikke skjule, at han var dybt rystet.

«Hvad har I dog lavet drenge?»

«Ingenting. Vi har ikke gjort noget. Det er uretfærdigt, det her.»

«Jamen, han har fortalt, at I har råbt sjofelheder efter ham.»

Vi havde kun hørt læreren råbe og da vi var 31 normale børn, som ingenting havde hørt, ja så måtte det være læreren, der hørte stemmer? Om det var en sindssygdom at høre stemmer?

«Pas nu på, at I ikke bliver for frække, jeg hopper ikke på jeres tilsyneladende uskyldige frækheder.»

I næste frikvarter blev vi enige om, at vi ikke ville møde til eftersidningen, og om hvorledes vi ville sive ud af skolen. Skulle en blive snuppet, måtte han hårdnakket påstå, at han var nød til at tage hjem, ellers ville forældrene blive urolige og han havde en glat ordre fra sine forældre om at gå lige hjem, når skolen var slut.

Ligeledes aftalte vi, at sladderhanken skulle have bank.

Vi var enige om, at ingen midler var for grove.

Han blev erklæret fredløs.

Antiterrorkorpset

Allerede samme eftermiddag blev ungen overfaldet, tævet, banket, slæbt igennem pladder og mudder, cykelhjulene blev ekset, ubarmhjertigt bliver han slæbt ud på en bro over en kanal, holdt ud over rækværket.

Næste dag blev klassen samlet, ingen var i tvivl, menuen var klar: Kollektiv røvfuld. Men vi følte, at vi havde retten på vor side.

Vores kampmoral var helt i top.

Gårdvagten havde pustet sig op, prøvede at virke skræmmende, frygtindgydende. Det mindste lille kvæk, slog han øjeblikkelig ned på.

Inspektøren kom sammen med moderen til den forslåede unge.

Skoleinspektøren holdt en tale, tiderne var gået af lave, dette var en alvorlig sag, ikke alene havde man råbt efter en af skolens embedsmænd, men man havde udøvet vold og foretaget et groft overfald.

Det var så alvorligt, at man overvejede at anmelde sagen til politiet og børneværnet. Derudover nævnte inspektøren, at vi skulle erstatte den ødelagte cykel. Nu blev sladrehanken bedt om at pege de drenge ud, der havde banket ham. Fire drenge, gerningsmændene, blev hevet frem på gulvet. Byger af skældsord haglede ned over dem. De var tavse. Frygtsomt, rækker en af dem fingeren lidt op.

«Må jeg spørge om noget? Hvor er han blevet overfaldet og hvornår?

Jeg har ikke mødt den dreng og jeg har ikke rørt ham. På det tidspunkt, som han opgiver, var jeg sammen med Ib her, hjemme hos Aage, hvor også Kaj var. Vi spillede ludo. Aages mor spillede med i to spil.»

Det er løgn,» hvædede læreren. Jeg blev spurgt og bekræftede ordret deres forklaring og fortalte, at min mor var hjemme og at de kunne ringe til hende. Mor havde jeg med megen møje og besvær fået til at love at give den samme forklaring. Da de to andre „gerningsmænd“ havde en forklaring, der var lige så vandtæt, måtte inspektøren give op.

Til sladrehankens mor sagde han, der var ikke noget at stille op med de proletarunger, det er en samling forbrydere, nu var det hendes afgørelse, om hun ville gå til politiet.

Lydighedsnægtelse

Men sagen var ikke slut, næste punkt var udeblivelsen fra eftersidningstimen. Det var lydighedsnægtelse. Klassen havde sine duksedrenge, børn, der kom fra «pæne» hjem, børn, der altid havde læst på lektierne, børn, der tilsyneladende ikke drømte om at gøre oprør.

En finger gled op.

«Jeg vil gerne spørge, hvem skal jeg lystre? Hr. gårdvagten eller mine forældre? Hans forældre havde til forældremøder, fået forklaret systemet med eftersidning. Man ville få en seddel med hjem, hvor de kunne se, hvorfor barnet skulle sidde efter næste dag og da forældrene ikke havde fået en seddel, som de kunne skrive under på, var han kommet i tvivl. Han havde nemlig ordre til altid at gå lige hjem.»

I øvrigt havde han snakket med sine forældre om det og de ville komme over på skolen en af de nærmeste dage for at få skolens forklaring.

Nu kom gårdvagten ind og Finn blev igen afhørt.»

Spørgsmål, skældsord og trusler haglede ned over ham og os. Han nægtede, han havde ikke råbt, men kun hørt gårdvagten råbe eller rettere skringe: «Alle Ret».

Andre blev afhørt og snuskede fælder sat op, for at fange os i skiftende forklaringer.

«Jamen I må da have hørt, der blev råbt?»

«Nej, vi har kun hørt hr. gårdvagten. Hvorfor spørger hr. inspektøren ikke de andre klasser, om de har hørt noget?»

Ved hr. inspektøren om hr. gårdvagten har hørt stemmer før?

Er det rigtigt, at man er sindssyg, hvis man hører stemmer?»

Inspektøren gik helt fra snøvsen, han råbte og skreg som en gal. Sådan nogle proletarunger, sådan nogle forbryderunger, sådanne udskud, skulle han nok få dresseret.

Han erklærede krig og fik det.

En far, der var nazist og oberst i hæren, havde sammen med sin søn diskuteret hele hændelsesforløbet. Obersten var blevet rasende, det var kollektiv afstraffelse, og det var pibende ulovligt. Det stred mod en lang række love og forordninger, ikke mindst vor Grundlov.

Obersten var blevet så gal i skralden, at han lovede, at hvis ikke vi kunne dressere sådan nogle skide pædagoger, så skulle han Fanden tage mig gøre det, om han så skulle gå til kongen. Alt dette fik vi betroet ved et møde, vi holdt før næste skoledag.

Vi forberedte os, så godt vi kunne på de rædsler, der ville slå os i møde, når vi gik gennem skoleporten. Vi havde ikke undervurderet vore lærere, kødhakkeren startede ved første gong gong slag.

Trods råb og skrig sad vi musestille og kiggede ned i pultene, når de slog ud efter os, dukkede vi os ikke længere, de mødte kun trodsighed. Et umærkeligt blik fra vor militærstrateg, et nik, tiden er inde, de er modne, nu plukker vi dem.

Fingeren gik nølende, forsigtigt op på halv stang.

«Jeg vil gerne spørge, om de straffe, som klassen har fået og vil få, er kollektive straffe? Og, har hr. inspektøren godkendt dem?»

«Hvorfor i alverden spørger du om det?»

«Joh, hans far, obersten var jo meget interesseret i hans skolegang, og han havde spurgt, til det passerede.»

«Nå, og hvad vil han så med det?»

«Joh, han ville da gerne vide, om hans far havde ret, når han sagde, at kollektiv straf var imod flere gældende love og forordninger og ikke mindst i strid med Grundloven.»

Ansigtsskuløren skiftede til hektisk rød, læberne blev bidt sammen, men eleven fik intet svar.

«Hr. inspektør, de må da sige mig, hvad jeg skal fortælle min far. Han vil garantere spørge mig i eftermiddag, når jeg kommer hjem fra skole?»

«Hvorfor spørger din fader på den måde, hvad er han ude på?»

Min far har sagt: «Hvis ikke der kommer en fornuftig ordning, vil han samle klassens forældre, for at de samlet kan klage over skolen.

«Har du mere?»

«Ja, hans far havde forlangt, at han gik hjem til tiden også i dag, han måtte ikke sidde efter uden, at han havde godkendt straffen».

Dagen og dage gik, sagen var blevet lagt i syltekrukken.

Men obersten skrev et åbent brev til skolen og forlangte oplyst, om inspektøren og især gårdvagten ville give klassen en uforbeholden undskyldning.

Han bad i bekræftende fald oplyst tid og sted, da det var hans agt, at være til stede.

Det var en sejrens dag, da vi drenge stod overfor to voksne, som med meget røde ører måtte undskylde overfor en flok drenge og en fader. Gårdvagten forsvandt kort tid efter fra vor skole.

Kollektiv straf blev i talrige tilfælde brugt af nazisterne.

I Norge skød man alle mænd i en landsby. I Frankrig, i byen Oradour sur Glane jagede SS alle gamle, kvinder og børn ind i en kirke, mejede dem ned og brændte kirken af. Mændene blev mejet ned på byens torv. I Tjekkiet i byen Lidice skød man alle mænd, deporterede kvinder og børn til KZ-lejre og jævnedes byen med jorden.

Lydighedsnægtelse er ligestillet med mytteri og giver hurtigt og kontant systemers hårdeste straffe. Men i en dansk kommuneskole lærte vi af en dansk nazist, der forlangte de demokratiske spilleregler overholdt. Han reddede børn fra nazistisk terror og fra straffemetoder, der var iklædt dansk demokratis klædedragt.

Nødhjælpsarbejde

Kommuner fik bevillinger til boligbyggeri – bolignøden var stor, men i de områder hvor fæstningsbyggeri – brydning af brunkul var fremherskende, kneb det med at skaffe materialer og arbejdskraft. Bevillinger kunne gå til anlæg af spadserestier – cykelstier – sportspladser og udvidelse af eller forbedringer af f. eks. havne. Igen fik Det Danske Hedeselskab en dominerende rolle med landskabsforbedringer Det havde erfaringen med plantning af læhegn, dræning og tørlægning af vådarealer, planering af grusgrave osv..

Private kunne få billige statslån til reparationer og forbedring af ejendomme og landbruget ved at bygge ensilagebeholdere o.l. I de fleste lejligheder og huse monteredes forsatsvinduer som værn mod kulden. I denne fase kom initiativrige entreprenører med det ene vanvittige forslag efter det andet. Store Bælts bro – Fehmern bro – autostradaer – dæmninger fra Fyn, så store dele af bælteerne kunne tørlægges og bruges som landbrugsjord. Fantasien manglede ikke og en af vore største værnemagere, Gunnar Larsen, minister og ledende indenfor cementkoncernen F.L. Smidth knækkede symbolsk en spade ved autostradaen, kaldet Fugleflugtslinjen.

Først efter krigen blev det afsløret, at denne dygtige, initiativrige forretningsmand endog havde virksomheder i de baltiske lande. Arbejdskraften dér var udsultede, mishandlede slavearbejdere fra de nærliggende KZ - lejre. Blev ministeren nogensinde straffet?

Landsforeningen til arbejdsløshedens bekæmpelse - LAB

Få uger efter okkupationen var spildindsamlinger startet på privat basis. Meget hurtigt blev de traditionelle klunsere, som gik fra skraldebøtte til skraldebøtte pirkende med en kæp i affaldet og med en sæk over skulderen, afløst af en velorganiseret hær af spildsamlere – kørende på store trehjulede ladcykler. Et samarbejde opstod med kommuner, som stillede egnede pladser og flere steder endog lokaler til rådighed. Bedst kendt blev indsamlingen af madrester, som ved kogning på landsplan udgjorde foder til omkr. 20.000 svin. Stort set alt havde værdi – klude, flasker, gummi, metal, selv ølkapsler.

Kludestik fik deres storhedstid, da private direkte kunne omsætte deres overflødige ting til penge. Det blev befalet at tømme pulterrum i tagetagerne, for senge og andet, som kunne gøre slukningsarbejde vanskeligt ved evt. bombardement med brandbomber.

En strøm med alskens skrammel blev resultatet. Der var forretning og penge at hente i de mærkværdigste ting. En mand specialiserede sig i søm og skruer og ansatte drenge til at trække søm ud af gamle brædder og rette dem ud.

LAB fandt i stubbene efter de fældede træer en reserve, og snart var en hær af arbejdere i gang i vore skove. Et knokkelarbejde af rang, der på flere måder gav varme. Da det var ved at være slut med stubbene, fortsatte man et oprydningsarbejde i skovene og fjernede det sidste træ.

Pulterkammerrydningen blev årsag til, at man i de værste slumkvarterer indrettede klubværelser, hvor størsteparten af lejerne blev borgere, som skulle have været på plejehjem. En brand i en tagetage beboet af handicappede, gangbesværede ældre ville have været katastrofal, men der var penge i det, men det går jo nok, var devisen.

Nyttehaver

Enhver haveejer med respekt for fremtidens mangel på fødevarer nedlagde konsekvent græsplænen – staudebede og andet, som kun var til glæde for øjet, men ikke for en slunken mave.

Spildindsamling blev ført videre efter krigen, og har vel været inspirerende for vore dages genbrugsbutikker og indsamlinger til ulande. Karakteristisk var, at trods den herskende mangel på metaller undlod danskerne stort set at aflevere metaller, der kunne bruges i krigsøjemed. Mønter i kobber forsvandt dog og blev erstattet af mønter udført i en hæsleg legering.

Kartofler og gulerødder kom i højsædet, og det svineri man kan se i dag med kassevis af fin nedfalden frugt, som rådner på jorden, fandtes ikke. Al frugt blev indsamlet og anvendt på 117 måder – fra henkogt æblegrød – til æblemost eller æblevin og hos de mere avancerede endog til brændevin.

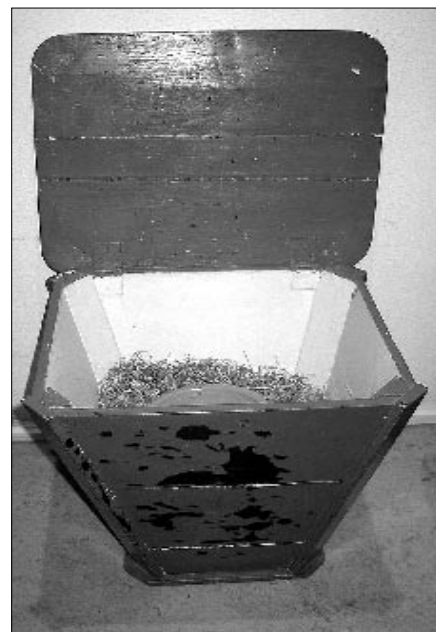
Frugtvin blev kaldt puttimit eller lille fugl, fald ned af pinden. Virkningerne bestod i en kortvarig, gedigen brandert, med efterfølgende opkast og en dundrende hovedpine.

Men drukket blev den. Henkogning kræver sit med hensyn til brændsel – gas eller andet og nødkomfuret – høkasse – eller bare lade kartoflerne koge færdig under en dyne. Trykkogeren, et nymodens påhit, gerne fremstillet som fusk af byens smede, blev opfundet i nødens stund.

Nødkomfuret var i brug i gårde og altaner under Folkestrejkerne, da tyskerne lukkede for vand – gas og elektricitet.

Far skaffede os en nyttehawe

Begeistret meddelte far, at han havde fået en større nyttehawe og uanset min manglende interesse blev jeg tvangsindlagt til at beskue herligheden. Stor var jordlodden, og ukrudt i mængder prægede den. Far anså mig for et stort drog, der bare åd og ellers ikke gjorde nytte, så meget hurtigt blev en spade udleveret, og vi gik i gang.

Høkasse, men velsagtens en luksusmodel, mange uden høkasse lagde den kogende gryde kartofler ind under dynen i sengen.

Jeg har altid været og dør nok også som en kropsdoven person. Spaderne klang, hver gang vi ramte en sten, og det gjorde vi uafbrudt. Murbrokke efter murbrokke kom til syne.

Under denne danske muld lå Kvindefængslet fra Christianshavn. Vognlæs blev samlet i bunker, og kartofler lagt i jorden på snorlige rækker, men da vi skulle hyppe dem, var de svære at skelne fra ukrudt. Far var ihærdig – han drev på sin stakkels søn – men da efteråret oprandt, og kartoflerne skulle graves op havde han andre gøremål. Det blev en fiasko af rang – men for andre havde nyttehaveerne største betydning.

Tysklandsarbejdere

Vore social - og arbejdsministre havde erfaring fra deres mangeårige virke i det socialdemokratiske arbejderparti og fra de faglige organisationer. De har derfor på alle måder haft en førstehandsviden om tyske arbejders kår. De har været vidende om, at de tyske fagforeninger blev forbudt ved Hitlers magtovertagelse og at tyske fagforeningsrepræsentanter, var blevet forfulgt, tortureret, og spærret inde i tugthuse.

De har været vidende om, at de forhold, der gjaldt på det danske arbejdsmarked, f. eks. ret til at forhandle og strejke, var en saga blot i det tredje rige.

Trods denne viden brugte de både gulerod og pisk for at få sendt danske arbejdere til Tyskland.

Gulerod

Tager du arbejde i Tyskland nedsættes dit fagforeningskontingent, og du får skattelettelse.

Pisk

Nægter du at tage det arbejde, vi anviser dig i Tyskland, fratager vi dig arbejdsløshedsunderstøttelse og sociale ydelser til familien.

Hvorfor gjorde de danske politikere det? De måtte da vide, at en dansk arbejder i Tyskland var ensbetydende med en soldat mere ved fronten. I dag siger man, at vor regering blev truet til det.

Nej! De fleste politikere fulgte trofast den kurs Thorvald Stauning, der var statsminister havde sat, nemlig at få Danmark ind i "«Neu Europa»". Ministertaburetter var indenfor synsvidde. Politikernes strategi med pisk og gulerod blev efter deres afsættelse d. 29. august 1943 erstattet med et departementschefstyre, og de ændrede det således, at arbejdsløse bedre kunne undslå sig for at tage arbejde i Tyskland.

En af flere årsager til disse ændringer var: Tysklandsarbejdere kunne sende penge hjem via Nationalbanken. For ugifte 250- kr. pr. måned for gifte 500.- kr., hvilket beløb sig til i alt 250.- mil. kr., som måtte betales af danske skatteborgere via statskassen.

En af mange detaljer, som er fejlet ind under gulvtæppet og som ikke er omtalt af vore historiefriksører.

I krigens første år handlede det for medløberne (samarbejdspolitikere) om at sikre sig en ministertaburet i den regering, som Stauning tilsyneladende allerede havde forhandlet på plads med tyskernes øverste ledelse.

Det var den «danske» regering, der var hovedansvarlig for, at danske arbejdere opholdt sig i Tyskland som de allieredes bombemål.

Danske arbejders liv og førlighed for kul var politikernes device.

Hvorfor var det dog så vigtigt at få disse kul?

Min tolkning af tegningen.

Fagforeningspamperen, arbejds- og socialminister meler sin egen kage med et hyklerisk, udtryk.

From ser han da ud.

Beder han til Vorherre?

Beder han for, at de danske arbejdere ikke skal lide samme skæbne som den ene million tyskere, der havnede i dødslejrene eller blev henrettet?

Hvem fik gavn af dem? Ikke arbejdsmand Pedersen. Kullene blev først og fremmest brugt til at holde de hjul i gang, der rullede for den tyske krigsindustri. En undersøgelse af ansøgninger om forøgelse af rationeringer af elektricitet vil helt klart vidne om de særlige begunstigelser, der tilfaldt værnemagerfabrikker.

Brændsels- og el-rationeringerne blev fordelt efter en nøje vurdering af virksomhedens betydning for eksporten – oversat:

Deres betydning for den tyske krigsmaskine.

Fik vi de kul, som aftalt, og som tyskerne havde lovet? Ikke tilnærmelsesvis. Som jeg har nævnt, fik almindelige danskere ikke kul, de havde kun våde tørv, men blev arbejderne nogen sinde spurgt?

Man var truet, har man påstået. Jeg kan trods ihærdig søgen ikke finde noget, der vidner om trusler. Kan du? Alt, hvad jeg kan finde som tegn i sol og måne er, at politikere og fagforeningsfolk på topplan har gjort deres yderste for at tjene nazisterne, som på dette tidspunkt sejrede på alle fronter.

De tilbød nazisterne deres tjenester – uden at blive bedt om det og uden at blive truet. Øjenvidner beretter, at man på fagforenings- og socialkontorer kunne blive udsat for funktionærer, der udlagde samarbejdspolitikken på deres måde ved i strid med gældende lov ved at nægte udbetaling til den arbejdsløse. En handling vi også finder, da familier til internerede eller illegale kommunister beder om socialhjælp.

Tyskerne svindledede med kontrakterne. Mange arbejdere, der havde afleveret deres pas til den tyske arbejdsgiver, blev forhindret i at rejse hjem til aftalt tid. Mange blev dræbt under luftangreb.

I hvilket omfang frigjorde danskere, der arbejdede direkte for tyskerne en tysk soldat til fronttjeneste?

En præcis opgørelse over omfanget foreligger ikke og de tal, jeg kan finde er mere end usikre, derfor bør det følgende tages med forbehold, men kan dog antyde omfanget.

Tysklandsarbejdere

Ved indgåelse af arbejdsaftalen bandt arbejderen sig ved kontrakt for ½ år, dog for ni måneder, hvis omskoling skulle finde sted såfremt specialjobs skulle udføres indenfor i rustningsindustrien.

Generelt: 100.000 arbejdere i et ½ år eller mere;

i alt 127.910, hvoraf 14.136 var kvinder, rejste til Das Reich, hertil skal tillægges nogle tusinde som grænseovergængere.

1941 – 43 arbejdede ca 30.000 i Tyskland

2.500 danske tysklandsarbejdere meldte sig som frivillige til SS.

2.000 danske søfolk var forhyret på tyske skibe.

Danske entreprenører beskæftigede i Tyskland og besatte områder 20.000 danskere fra 1940 til 1945.

Danske arbejdere i Norge

1941; 3.000 mand; november 1941 8.000 mand;

i alt 11.755 danske arbejdere rejste til Norge.

Fæstningsarbejdere i Danmark (se side 73)

Udover de få tyske dokumenter som f. eks. opgør tallet til 18.851 september 1943; foreligger ingen eksakte opgørelser, men når private initiativrige entreprenører og den tiltagende invasionsfare tages i betragtning, vil et godt gæt være at omkring 30.000 danske arbejdere har været beskæftiget ved Vestvolden.

Var Danmark neutralt? Hvorfor gjorde politikerne det?

Kan man sige, at politikerne meledede deres egen kage?

I dag siger man, at tyskerne truede dem.

Fik de en pistol i nakken?

Foreligger der overhovedet dokumentation for tyske trusler?

Jeg kan ikke finde dem. Kan du?

Tysklandsarbejdere – bivirkninger

Vurderingerne af de danske arbejdere, der arbejdede i Tyskland, i Norge og ved tyske militære anlæg i Danmark er ofte præget af generalisering.

Jeg kan ikke vurdere og ikke fordømme disse arbejdere som værende unationale eller landsforrædere.

Med etiketten landsforræder ville konsekvensen blive, at alle danske, som arbejdede på værnemagerfabrikkerne, og alle danske landmænd som leverede fødevarer til tyskerne skal have samme etikette – landsforræder. En påstand?

Den passer ikke helt med Frihedssangen.

De mange tusinde, som søgte arbejde i tørvegravene, i brunkulslejerne har selv om de knoklede under kummerlige forhold, nok gået efter pengene, men mere sandsynligt søgt at unddrage sig arbejde i Tyskland. Tilgangen har umiddelbart sammenhæng med den tyske fremgang på alle fronter, og sæsonmæssige udsving for beskæftigelsen. Arbejdsløsheden var i juli 1940 16 % og december 1940 35%. Efterhånden som tyskerne må vige på fronterne, og deres terror bliver mere grusom, kan den dalende tilgang da skyldes frygten for de voldsomme allierede bombardementer af tyske byer? Kendskabet til tyske arbejdsgiveres kontraktbrud og bondefangeri? En afstandstagen fra nazismen?

Flere danske arbejdere blev dømt ved tysk krigsret til KZ-lejr, omfanget og antallet af omkomne er uklart. Danske fæstningsarbejdere i Jylland blev idømt strenge straffe. Anklagen lød på tyveri, men man må ikke glemme, at forbrydelsen kan have været sabotage.

En anklaget ville aldrig tilstå, at han havde forsøgt at sabotere fæstningsarbejdet, da straffen for sabotage var henrettelse.

Angsten for at blive arbejdsløs og dermed blive sendt til Tyskland var fremherskende, derfor var nogle arbejderes holdning til sabotagen negativ langt ind i 1944. Ved retsopgøret efter krigen blev ingen dansk arbejder, der som civil havde arbejdet for tyskerne, straffet. Selv arbejdere i uniform indenfor den tyske organisation Todt gik fri. Derimod blev 3.900 danske som uniformeret og bevæbnet havde gjort vagttjeneste straffet.

På en cykeltur i sommeren 1942 kom jeg blandt andet til Lolland og oplevede Royal Air Forces skånselsløse angreb på Kiel og Hamborg, som kostede danske arbejdere livet. Afstanden til Kiel er vel mere end 100 km., men alligevel kunne vi se ildskæret på himlen.

Nogen tid efter hørte jeg min far sige:

«Else, har du hørt om Erik Nielsens kone? Du ved, jeg arbejdede sammen med Erik på B&W, ikke? Postbudet kom i dag og afleverede en pakke til hende,» og hun siger så:

«Det må da være forkert, jeg venter ingen pakke.»

«Har De ikke fået besked om Deres mand?» spørger postbudet.

«Det er nemlig Deres mand, der er i papkassen.»